

Het kennisatelier van 17 oktober stond in het teken van Living Labs. Settings waar experimenteren en leren centraal staat, naast deelname van meerdere stakeholders en een integrale aanpak van meerdere thema's. De kernelementen en voorbeelden uit Zuid-Limburg kwamen langs en sprekers deelden hun ervaringen en tips die relevant kunnen zijn voor de Gelderse context.

Urban Living Labs – Stefano Blezer

Stefano is docent-onderzoeker bij [SURD](#), waar hij samen met collega's in *Urban Living Labs* (ULL) bijdraagt aan de kennisontwikkeling en kennisdeling in én voor vitale wijken. ULL's zijn stedelijke leerplekken waar co-creatie en sociale innovatie wordt nagestreefd. Op deze locaties werken onderzoeksorganisaties, onderwijsinstellingen, particuliere sectoren, gemeenten en de lokale gemeenschap samen. Het verschil met andere living labs is dat de ULL's in de publieke sector en bij stedelijke planning ontstaan. Ook zijn ze proces georiënteerd met een focus op maatschappelijke uitdagingen en transitie.

De Auroraflat

[Heerlen-Noord](#) is één van de 16 aangewezen stedelijke vernieuwingsgebieden waar bewoners, bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties samen aan een betere toekomst werken. De Auroraflat en haar directe omgeving is een kwetsbare wijk en daarmee een geschikte plek voor een ULL. Hier hebben Stefano en SURD aan de hand van een ambitieus participatietraject gewerkt aan de herinrichting van de omgeving. Een van de ambities was om de parkeerplaats co-creatief te transformeren tot een sociale gemeenschapsruimte voor de bewoners van de flat.

Stefano zag bij soortgelijke projecten dat het in kwetsbare wijken erg belangrijk kan zijn om elkaar te leren kennen. Daarom vormde 'pizza-sessies' de eerste stap in het traject om zo in gesprek te raken met de bewoners. Voor de juiste benadering zijn er ook ergotherapie studenten en docenten ingezet. De tweede stap was een fotodiscussie om met de bewoners de omgeving en typerende plekken te beschrijven. Deze discussie is bewust laagdrempelig gehouden, zodat het voor alle bewoners van verschillende taalniveaus begrijpelijk was. Tot slot was er een wandeling door de wijk, waar bewoners hun gevoelens en ervaringen bij verschillende plekken deelden. De input uit deze leersessies werd gebruikt in het tweede deel, waar bewoners uitgedaagd werden om ontwerpen te maken voor meubels van circulaire materialen. De winnende ontwerpen zijn uitgewerkt en gebruikt voor de ontmoetingsplek op de binnenplaats.

Als je het verhaal van de Auroraflat in detail wil zien, kun je dat hier [terugkijken](#). Stefano's presentatie vind je [hier](#).

Leren en Opschalen – Marc Dijk

Marc is docent en onderzoeker bij [Maastricht Sustainability Insitute](#) en vertelde over de leer- en opschalingstrategieën van Living Labs (LL's). Deze experimenten zijn populair en worden vooral gebruikt in stedelijke transformaties rond duurzaamheid omdat daar verschillende aspecten, sectoren en actoren samenkomen. Marc ziet dat geleerde lessen uit de praktijk nog weinig doorvertaald worden in beleid voor de stedelijke ontwikkeling. Omdat het vaak lastig is voor gemeenteambtenaren om vanaf een ontwerptafel het beleid te formuleren, kunnen LL's hierbij helpen vanwege de context specificiteit.

Leren

Bij Living Labs en vergelijkbare projecten wordt veel onderzocht en gecocreëerd. Vaak is dit vanuit vooraf opgestelde doelen. Leerdoelen met specifieke leervragen worden niet altijd gesteld. Leervragen zijn alleen te beantwoorden door het in de praktijk uit te proberen. Het idee achter deze specifieke leervragen is dat je zonder focus minder leert. Stefano gaf het voorbeeld van de inrichting van de binnenplaats: Hoe kan deze plek het best ingericht kan worden? Alleen door het proces met bewoners aan te gaan, leer je of de ruimte als parkeerplaats of ontmoetingsplek gebruikt moet worden. Volgens Marc kun je deze leervragen het beste vanuit het perspectief van verschillende stakeholders, of rond economische of sociale aspecten opstellen.

Op het gebied van de energietransitie wordt veel geëxperimenteerd. Ondanks dat er veel gebeurt, merkt Marc dat er nog onvoldoende van elkaar geleerd wordt. Om optimaal te leren van elkaars experimenten moet je goed afstemmen wat er nou precies geleerd wordt. Dit kan aan de hand van de leervragen. Voor het project [SUMMALab](#) is er een overkoepelend lab ontwikkelt tussen verschillende steden. De deelnemers komen ieder half jaar samen om lessen te delen, oude leervragen te beantwoorden en nieuwe op te stellen. SUMMALab gaat voornamelijk over mobiliteit, maar biedt perspectief voor de energietransitie in de Gelderse context.

Opschalen

Een vervolg geven aan dit soort projecten kan lastig zijn. Gemeenten vragen zich vaak af hoe zij een succesvolle aanpak kunnen opschalen naar andere wijken. Op de leervraag "Hoe bereid je je als gemeente voor op de opschalingsfase?" kun je antwoord krijgen door mogelijke barrières voorafgaand te bespreken. Voorbeelden hiervan zijn burgers die de capaciteit missen om deel te nemen, relevante stakeholders die wegblijven, of resultaten die niet erkent worden door de politiek of maatschappij. Door de valkuilen te onderzoeken en in kaart te brengen, kun je daar naar handelen.

Benieuwd naar het verhaal en de technieken van Marc? Hier vind je [verschillende tools](#), hier [kijk](#) je het kennissatelier terug en hier vind je zijn [presentatie](#).

In gesprek

Discussie

De deelnemers van het kennisatelier herkenden de genoemde barrières. Daaruit kwam de vraag hoe je commitment van bewoners vasthoudt. Een wondermiddel hadden Marc en Stefano niet, maar ze zagen dat ook de regierol van de gemeente juist vertragend kan werken. Soms hebben de bewoners al keuzes gemaakt maar dan komt het toch stil te liggen. Het is goed om je daar bewust van te zijn. Stefano merkt dat hij voornamelijk met gemeentes werkt omdat dat vaak de mogelijkheid biedt om de aanpak vanuit een groter perspectief te bekijken en er vaak meer budget is. Hij leerde dat het belangrijk is om de belangen van deelnemers te identificeren en dat je uit moet kijken met het generaliseren van de informatie die je van bewoners krijgt.

Binnen de context van een living lab valt het op dat rollen op basis van expertises worden opgepakt, terwijl men juist met sociale innovatie wil ontwikkelen. Marc ziet het terugvallen in oude rolverdelingen als een barrière. Stefano herkent dat het lastig is omdat de mensen die weten dat het anders moet, vaak ook de mensen zijn die snakken naar zekerheid of tastbare resultaten.

De deelnemers werd gevraagd naar de herkenbaarheid van kwetsbare bewoners die moeite hebben met participeren. Vanuit de Nijmeegse wijk Hengstdal kwam de toelichting dat ze niet streven naar 100% participatie, maar wel belang zien van een bepaalde open instelling om mensen te bereiken. Je moet proberen bij iedereen aan te bellen en voorbij de voordeur te komen. Daarnaast helpt het als je kleurrijke energicoaches hebt, om mensen o.a. in hun eigen taal aan te kunnen spreken.